

Západ a Třetí svět: od kolonizace po rozvojovou pomoc
Satelitní seminář k předmětu Přehled moderních světových dějin I (JMB005)
místnost J2018 – úterý 8:00-9:20

PhDr. Jan Hornát

Poslední dvě desetiletí 19. století odstartovala vlnu tzv. Nového imperialismu, kdy evropské mocnosti v čele s Velkou Británií, Francií a Německem kolonizovaly většinu afrického území, vyjma pouze Libérie a Etiopského království. Na přelomu století se k této vlně připojily i Spojené státy, které své imperiální aktivity zaměřovaly na oblast Tichého oceánu a Karibského moře. Ve snaze přenést evropský režim spolupráce mezi mocnostmi (tzv. koncert velmocí) i do Afriky, uspořádaly Evropské země na přelomu let 1884 a 1885 konferenci v Berlíně, která pro kolonizaci území na africkém kontinentě stanovila pravidla – tato však nebyla dodržována a vedla k řadě incidentů, které přispívaly k napětí mezi mocnostmi kulminující v první světovou válku. Během války byla role kolonií (resp. dominií) důležitá nejen z hlediska poskytování značného počtů vojáků, ale i jako zdroj surovin. Poválečný systém správy kolonií přešel částečně pod dohled mezinárodního společenství, a to v rámci tzv. mandátního systému a dozoru Společnosti národů. Přes argumentaci mocností, že jejich cílem v koloniích je hospodářský a sociální rozvoj, se v meziválečném období začalo v koloniích formovat (či cíleně konstruovat) národní povědomí a vznikala první politická hnutí, která se po druhé světové válce měla stát hlavními aktéry v procesu dekolonizace.

Cílem první části semináře je zmapovat dynamiku kolonialismu v období od Berlínské konference po začátek druhé světové války. Seminář se soustředí na analýzu příčin kolonialismu z perspektivy jeho kritiků (V.I. Lenin, John A. Hobson) a jeho stoupenců (Friedrich Ratzel, Halford Mackinder), dále se zaměří na politicko-ekonomické důsledky kolonialismu pro mocnosti i kolonizované země, rozebere formy vládnutí a byrokratickou administraci kolonií ze strany mocností a stručně nastíní příčiny procesu dekolonizace, která bude hlavním tématem druhé části semináře v letním semestru.

Sylabus ZS 2016/2017:

1. Představení kurzu (4.10.2016)

- Analýza map, definice termínů

I. Interpretace kolonialismu

2. Seminář (11.10.2016)

– A. Adu Boahen, <i>African Perspectives on Colonialism</i> (Baltimore MD: The Johns Hopkins University Press, 1991), kapitola: The Imposition of the Colonial System, 27–57.	
– G. N. Uzoigwe, „European partition and conquest of Africa: an overview“ in A. Adu Boahen (ed.), <i>Africa Under Colonial Domination 1885-1935</i> (Berkley: UNESCO and University of California Press, 2000), 19-44.	

3. Seminář (25.10.2016)

– Immanuel Wallerstein, <i>World-Systems Analysis: An Introduction</i> (Durham: Duke University Press, 2004), kapitola: The Rise of the States-System: Sovereign Nation-States, Colonies, and the Interstate System, 42–61.	
– Thomas J. Bassett, „Cartography and Empire Building in Nineteenth-Century West Africa,“ <i>Geographical Review</i> 84 (3), 1994: 316-335.	

4. Seminář (1.11.2016)

– Robert Johnson, <i>British Imperialism</i> (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2003), kapitola 4 – „New Imperialism and Gentlemanly Capitalism: did the flag follow trade?“, 39-58.	
– William Appleman Williams, <i>The Tragedy of American Diplomacy</i> (New York: W.W. Norton, 2009), kapitola: Imperial Anticolonialism.	

II. Ideologie a správa kolonií

5. Seminář (8.11.2016)

– Woodruff D. Smith, „The Ideology of German Colonialism, 1840-1906“, <i>The Journal of Modern History</i> 46 (4), 1974: 641–662.	
– J.P. Daughton, <i>An Empire Divided : Religion, Republicanism, and the Making of French Colonialism, 1880-1914</i> (Oxford: Oxford University Press, 2006), kapitola 1 – „The Origins and Traditions of the Nineteenth-Century Missionary Movement“, 25-55.	

6. Seminář (15.11.2016)

– Odile Goerg, „From Hill Station (Freetown) to Downtown Conakry (First Ward): Comparing French and British Approaches to Segregation in Colonial Cities at the Beginning of the Twentieth Century“, <i>Canadian Journal of African Studies</i> 32 (1), 1998: 1-31.	
– Giulia Barrera, „Mussolini's colonial race laws and state-settler relations in Africa Orientale Italiana (1935-41)“, <i>Journal of Modern Italian Studies</i> 8:3, 2003, 425–443.	

7. Seminář (22.11.2016)

– John W. Cell, „Colonial Rule“ in Judith Brown and Wm Roger Louis (eds.), <i>The Oxford History of the British Empire Volume IV: The Twentieth Century</i> (Oxford: Oxford University Press, 1999), 232-254.	
– Veronique Dimier, „On Good Colonial Government: Lessons from the League of Nations“, <i>Global Society</i> 18 (3), 2004: 279–299.	

III. Hospodářství v koloniích a počátky rozvojové pomoci

8. Seminář (29.11.2016)

– Catherine Coquery-Vidrovitch, „The colonial economy of the former French, Belgian and Portuguese zones, 1914-35“ in A. Adu Boahen (ed.), <i>Africa Under Colonial Domination 1885-1935</i> (Berkley: UNESCO and University of California Press, 2000), 351-381.	
– M. H. Y. Kaniki, „The colonial economy: the former British zones“ in A. Adu Boahen (ed.), <i>Africa Under Colonial Domination 1885-1935</i> (Berkley: UNESCO and University of California Press, 2000), 382-419.	

9. Seminář (6.12.2016)

– George C. Abbott, „A Re-Examination of the 1929 Colonial Development Act,“ <i>The Economic History Review</i> 24 (1), 1971: 68-81.	
– Clive Whitehead, „The historiography of British Imperial education policy, Part I + Part II,“ <i>History of Education</i> , 34 (3+4), 2005: 315–329 + 441–454.	

10. Seminář (13.12.2016)

– Karen Brown, „‘Trees, forests and communities’: some historiographical approaches to environmental history on Africa,“ <i>Area</i> 35 (4), 2003: 343–356.	
– Mark Cleary, „Land codes and the state in French Cochinchina c. 1900-1940,“ <i>Journal of Historical Geography</i> 29 (3), 2003: 356-375.	

IV. Důsledky období kolonialismu**11. Seminář (20.12.2016)**

– Raymond F. Betts, <i>Uncertain Dimensions: Western Overseas Empires in the Twentieth Century</i> (Minneapolis MN: University of Minnesota Press, 1985), kapitola: „Voices of Protest“, 147–177.	
– Leonard V. Smith, „Drawing Borders in the Middle East after the Great War: Political Geography and ‘Subject Peoples’“, <i>First World War Studies</i> , 10 July, 2016: 1-17.	

12. Seminář (3.1.2017)

– Erik Bleich, „The Legacies of History? Colonization and Immigrant Integration in Britain and France,“ <i>Theory and Society</i> 34 (2), 2005: 171-195.	
– Toby Dodge, „Can Iraq Be Saved?“, <i>Survival</i> 56 (5), 2014: 7-20.	